



MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI  
O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING  
JIZZAX FILIALI

**ZAMONAVIY INNOVATSION  
TADQIQOTLARNING  
DOLZARB MUAMMOLARI  
VA RIVOJLANISH  
TENDENSIYALARI:  
YECHIMLAR VA ISTIQBOLLAR  
RESPUBLIKA ILMIY-TEXNIK  
ANJUMAN MATERIALLARI  
TO'PLAMI**



**15-16-MAY  
2026-YIL**



**Google  
Scholar**

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA  
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY  
UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI**

**ZAMONAVIY INNOVATSION TADQIQOTLARNING DOLZARB  
MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI: YECHIMLAR  
VA ISTIQBOLLAR**  
*mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami*  
**(2026-yil 15-16-may)**

**JIZZAX-2026**

Bandura ijtimoiy o'rganish nazariyasida bolalar kattalarning xatti-harakatlarini kuzatish va ularga taqlid qilish orqali xulq me'yorlarini egallashini ta'kidlaydi. Demak, oiladagi salbiy munosabatlar bola xulq-atvorida ham aks etadi.

O'zbek psixologlari ham bu borada ko'plab tadqiqotlar olib borishgan, jumladan V.Karimova oiladagi sog'lom psixologik muhit barkamol shaxs tarbiyasining muhim omili ekanligini ta'kidlaydi. Olimaning fikricha, ota-onaning mehribonligi va farzand bilan samimiy muloqoti bolada ma'naviy barqarorlikni shakllantiradi.

Nuklear oilalarda ayrim hollarda ota-onaning ish bilan bandligi sababli bolaga yetarli emotsional e'tibor berilmasligi mumkin. Bu esa bolada yolg'izlik hissi, emotsional sovuqlik yoki kommunikativ qiyinchiliklarni yuzaga keltiradi. Ayniqsa, zamonaviy texnologiyalar ta'sirida oilaviy muloqotning kamayishi bola psixik taraqqiyotiga salbiy ta'sir etayotgan omillardan biri sifatida qaralmoqda. Biroq oilada sog'lom emotsional muhit mavjud bo'lsa, bola ijtimoiy jihatdan faol, ruhiy jihatdan barqaror va mustaqil fikrlovchi shaxs sifatida rivojlanadi. Ota-onaning bolani tinglashi, qo'llab-quvvatlashi va hissiy ehtiyojlarini inobatga olishi uning psixik taraqqiyotini ijobiy yo'naltiradi.

Xulosa qilib aytganda, nuklear oiladagi emotsional munosabatlar bolaning psixik taraqqiyotida muhim o'rin egallaydi. Oiladagi mehr-muhabbat, o'zaro hurmat va hissiy qo'llab-quvvatlash bolaning emotsional barqarorligi, o'ziga bo'lgan ishonchi hamda ijtimoiy moslashuviga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Aksincha, oiladagi nizolar va emotsional sovuqlik bolaning ruhiy rivojlanishiga salbiy ta'sir etishi mumkin. Shu sababli ota-onalar oilada sog'lom psixologik muhit yaratishi, farzand bilan samimiy muloqot olib borishi va uning hissiy ehtiyojlariga e'tibor qaratishi muhimdir.

### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:**

1. Vasila Karimova Oila psixologiyasi Toshkent 2007
2. O'zbekiston Respublikasi Oliy va O'rta Maxsus Ta'lim vazirligi G'.B.Shoumarov, I.O.Haydarov, N.A.Sog'inov "Oila psixologiyasi" "Sharq nashriyoti" Toshkent – 2015
3. "Oilaviy munosabatlar psixologiyasi" S.Yuldasheva. Toshkent. "Zebo print" nashriyoti 2025yil.
4. D.Abdullayeva, R.Yarqulov, N.Atabayeva "Oila psixologiyasi" "Tafakkur Bo'stoni" Toshkent – 2015
5. Oila psixologiyasi: Akad. litsey va kasb-hunar kollejlari o'quvchilari uchun o'quv qo'li. / G.B. Shoumarov, I.O. Haydarov, N.A. Sog'inov va boshq.; G'.B. Shoumarovning tahriri ostidaT.: «Sharq», 2010.
6. Социология семьи: Учебник / Под ред. проф. А.И. Антонова.- М.: ИНФРА-М, 2005 – С. 220

### **NIKOHGA KIRISH MOTEVATSIYASI. NIKOH MOTIVLARI**

***Yuldasheva Sojida Zoyirovna***

*Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali  
"Psixologiya" kafedrasida assistenti*

### ***Suyunov Nurlanbek Lutfulla o'g'li***

*Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali "Amaliy matematika" fakulteti "Kampyuter ilmlari va dasturlash texnologiyalari" yo'nalishi talabasi*

**Kalit so'zlar:** Nikoh, motivatsiya, nikoh motivlari, sevgi, emotsional yaqinlik, oilaviy qadriyatlar, ijtimoiy ehtiyoj, biologik ehtiyoj, iqtisodiy barqarorlik, psixologik moslik, mas'uliyat, oila qurish, reproduktiv ehtiyoj, shaxsiy yetuklik, o'zaro hurmat, an'analar, ijtimoiy bosim, xavfsizlik ehtiyoji,

**Annotatsiya:** Mazkur mavzuda insonlarning nikohga kirishiga sabab bo'luvchi ichki va tashqi omillar, nikoh motivatsiyasining psixologik mohiyati hamda nikoh motivlarining turlari yoritiladi. Shuningdek, sevgi, emotsional yaqinlik, ijtimoiy mavqe, iqtisodiy barqarorlik, farzand ko'rish istagi va xavfsizlik ehtiyoji kabi motivlarning oilaviy munosabatlarga ta'siri tahlil qilinadi. Mavzu doirasida sog'lom va barqaror oila qurishda shaxsiy yetuklik, o'zaro moslik va mas'uliyatning ahamiyati ochib beriladi.

*"Nikohda eng muhimi bir-birini tushunishdir, sevgi esa tushunishdan keyin yanada chuqurlashadi"*

***Erix Fromm***

**Nikoh** — bu jamiyat tomonidan tan olingan, erkak va ayol o'rtasidagi ijtimoiy, huquqiy va psixologik munosabatdir. Nikoh orqali ikki shaxsning shaxsiy hayoti, ijtimoiy roli, hissiy ehtiyojlari va mas'uliyatlari bir-biri bilan bog'lanadi.

**Psixologik jihatdan nikoh** — bu ikki shaxsning hissiy, intellektual va ma'naviy uyg'unligiga asoslangan murakkab tizimdir. Nikohga kirish qarori insonning qadriyat tizimi, tajribasi, tarbiyasi va shaxsiy motivlari bilan chambarchas bog'liq.

**Nikohga kirish motivatsiyasi** — insonning shaxsiy ehtiyojlari, qadriyatlari, hissiy holati va ijtimoiy muhitiga bog'liq murakkab psixologik jarayondir. Inson turmush qurishga sevgi, yaqinlikka ehtiyoj, xavfsizlik, ijtimoiy maqom, farzandli bo'lish istagi, yolg'izlikdan qochish yoki ma'naviy qo'llab-quvvatlash kabi turli sabablar bilan qaror qiladi. Ushbu motivlar shaxsning yoshi, tarbiyasi, oilaviy tajribasi va jamiyatdagi qadriyatlar ta'sirida shakllanadi.

Nikohga kirish motivatsiyasi har bir insonda turlicha bo'ladi va ko'p hollarda bir nechta omillar bir-biri bilan aralashib keladi. Psixologik jihatdan sog'lom nikoh motivatsiyasi — bu emotsional va shaxsiy o'sish omillarining uyg'unligi, ya'ni sevgi, mas'uliyat va o'zaro hurmatga asoslangan qarordir.[1]

**Nikohga kirish motivatsiyasini bir necha turga ajratish mumkin:**

1. *Emotsional motivatsiya.* Bu holatda shaxs sevgi, mehr, yaqinlik, ruhiy yaqinlik istagi sababli nikohga kiradi. Masalan: "Men bu odamni sevaman", "U bilan o'zimni tinch va baxtli his qilaman"

2. *Ijtimoiy motivatsiya.* Shaxs jamiyat, oila yoki do'stlar bosimi ostida nikohga kiradi. Masalan: "Yoshim o'tyapti, hamma turmush qurgan", "Ota-onamni xafa qilmaslik uchun uylanishim kerak".

3. *Instrumental (amaliy) motivatsiya.* Bu turdagi motivatsiyada nikoh vosita sifatida ko'riladi — maqsad emas. Masalan: Moddiy ta'minot uchun, ijtimoiy mavqeni oshirish uchun, bolaga ega bo'lish istagi bilan.

4. *Psixologik motivatsiya*. Shaxs ichki barqarorlik, qo'llab-quvvatlanish, xavfsizlik, yolg'izlikdan qochish kabi sabablar bilan nikohga kiradi. Masalan: "Men yolg'iz yashay olmayman", "Yonimda meni tushunadigan inson bo'lishini istayman".

5. *Ma'naviy motivatsiya*. Nikohni muqaddas qadriyat, diniy burch yoki hayot ma'nosining bir qismi deb bilish. Masalan: "Nikoh – insoniy kamolotning bir bosqichi" kabi.

Sog'lom nikoh uchun emotsional va ma'naviy motivatsiya yetakchi bo'lishi muhim. Agar nikoh faqat ijtimoiy yoki moddiy sabablarga asoslangan bo'lsa, u holda munosabatlar barqaror bo'lmay qolishi mumkin.[2]

Nikoh oldi omillaridan yana biri - shu nikoh qurilishiga asos bo'lgan nikoh motivlaridir. "Motiv" iborasi psixologiyada ma'lum bir xulq, faoliyatning yuzaga kelishiga asos bo'lgan kuch, turtki, manba, asosni bildiradi. ***Nikohga kirish motivlari*** – insonning turmush qurishga intilishidagi psixologik va ijtimoiy sabablar majmuasidir. Ular emotsional -sevgi va yaqinlik istagi, ijtimoiy -oilaviy maqom va jamiyat talabini qondirish, amaliy -farzand ko'rish, moliyaviy barqarorlik hamda shaxsiy rivojlanish -mas'uliyat va hayotiy tajriba orttirish yo'nalishlarida namoyon bo'ladi. Motivlarning kombinatsiyasi har bir insonda individual bo'lib, vaqt o'tishi bilan o'zgarishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda nikohga kirish motivatsiyasi insonning psixologik, ijtimoiy va biologik ehtiyojlari bilan chambarchas bog'liqdir. Har bir inson turli motivlar asosida oila quradi: sevgi va emotsional yaqinlikka intilish, xavfsizlik va qo'llab-quvvatlash ehtiyoji, farzand ko'rish istagi, ijtimoiy mavqe yoki an'analarga rioya qilish shular jumlasidandir. Nikoh motivlarining sog'lom va ongli shakllanishi oilaviy munosabatlarning mustahkam bo'lishiga xizmat qiladi. Aksincha, yuzaki yoki majburiy motivlar asosida qurilgan nikohlar oilaviy nizolar va disfunktsional munosabatlarga olib kelishi mumkin. Shu sababli nikohga kirishda shaxsiy yetuklik, o'zaro hurmat, mas'uliyat va psixologik moslik muhim omillar hisoblanadi.

Psixologik nuqtai nazardan sog'lom va mustahkam nikoh o'zaro hurmat, emotsional yetuklik, mas'uliyat hissi va ongli tanlov asosida quriladi. Faqat tashqi omillar yoki vaqtinchalik hissiyotlarga asoslangan nikohlar esa keyinchalik oilaviy nizolar va tushunmovchiliklarga olib kelishi mumkin. Shu sababli nikohga kirishda inson o'z motivlarini anglay olishi, sherigini real baholashi hamda oilaviy hayotga psixologik jihatdan tayyor bo'lishi muhimdir. Demak, nikoh motivatsiyasi oilaviy munosabatlarning kelajakdagi barqarorligi va er-xotin o'rtasidagi psixologik uyg'unlikni belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.[3]

### **Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:**

1. Vasila Karimova Oila psixologiyasi Toshkent 2007
2. O'zbekiston Respublikasi Oliy va O'rta Maxsus Ta'lim vazirligi G'.B.Shoumarov,I.O.Haydarov,N.A.Sog'inov "Oila psixologiyasi" "Sharq nashriyoti" Toshkent – 2015 [1]
3. "Oilaviy munosabatlar psixologiyasi" S.Yuldasheva. Toshkent. "Zebo print" nashriyoti 2025yil.[2]

4. Шоумаров Ғ.Б., Расулова З.А. Никоҳ мустаҳкамлигида оила кураётган йигит-қизларнинг ёш хусусиятларининг аҳамияти // Психология. – Тошкент, 2012. – № 2. – Б. 10 – 17.[3]

5. G.Qarshiboyeva, U.Ibaydullayeva Oila psixologiyasi. Toshkent “Bayoz” 2022 B.137 [2]

## **OILADAGI SIBLING MUNOSABATLAR XUSUSIYATLARINING O'RGANILISHI**

**Turdiyeva Nigora G'ani Qizi**

O'zbekiston Milliy Universiteti Jizzax filiali "Psixologiya" fakulteti  
Psixologiyasi kafedrasida o'qituvchisi.  
[nxoldorova2@gmail.com](mailto:nxoldorova2@gmail.com)

**Annotatsiya:** : Ushbu maqolada ijtimoiylashuv, reproduktiv funktsiya, ijtimoiy faollik, oilada sibling maqomi munosabatlarining rivojlanish xususiyatlari, shakllanish jarayonlarini o'rganish va tahlil qilishga e'tibor qaratilgan. Ota- ona va farzand tarbiyasi o'rtasidagi munosabatlarning psixologik ahamiyati atroflicha yoritilgan.

**Kalit so'zlar:** Ijtimoiylashuv, Oila, nikoh, yetuklik davri, sibling maqomi, depravatsiya, siblinglar raqobati, reproduktiv funktsiya.

Oila ijtimoiy hayotning doimiy ekanligini avlodlarning davomiyligini, tarbiyaning bosqichma bosqichligini boshqaradigan kelajak avlod uchun farzandlar qanday bo'lib yetishishiga o'z tasirini o'tkazadigan makon hisoblanadi. Jamiyatning iqtisodiy, madaniy, ma'naviy va ijtimoiy rivojlanishi oilada bolalar tarbiyasi bilan bevosita uzviy bog'liq. Har bir kishi ilk rivojlanishni oiladan shakllantiradi. Oila mehr - muhabbat, jipslik, birdamlik, manbaidir. Ana shu o'zbekona qadriyatlar asosida jamiyat rivojlanib boradi. Haqiqatdan ham asrlar davomida sharqona va milliy tarbiyada shaxsning umuminsoniy umummadaniy dunyoqarashi shakllanishi oiladan boshlanadi. Inson farzandining milliy tarbiyasi asosida manaviy tomondan salohiyati rivojlanib boradi. Milliy tarbiya bu - ota bobolarimiz tomonidan qadrlangan eng buyuk hislatlarning oilada farzandlarga singdirish asosida yuzaga chiqib boradi. Qadimdan sharq mutaffakkirlarimiz o'z asarlarida oila tarbiya o'chog'i sifatida qarab kelganlar. Oila tarbiya o'chog'i ekanligi ,oilada farzand tarbiyasi buyuk mutaffakkirlarimiz asarlarida xam o'z aksini topgan. Sharq mutafakkirlarining barchasini g'oyaviy jihatdan birlashtirgan asos shu bo'lganki, ular shaxs tarbiyasi va kamolotida oilaning o'rni, ota-onaga va yaqin kishilarning yo'naltiruvchi va tarbiyalovchi vazifalariga alohida e'tibor berganlar. Ular faqat oiladagina rivojlanishi mumkin bo'lgan sifatlar – halollik, poklik, mardlik, mehribonlik, haqqo'ylik kabi qator fazilatlarini barcha sifatlardan yuqori qo'yishlari bilan birga insoniy munosabatlarda nomoyon bo'lgan yuksak fazilatlar, avvalo, ota-onadan bolaga o'tishi va ularning jamiyat taraqqiyotiga ijobiy ta'siri kabi qimmatli fikrlar va bu boradagi amaliy ko'rsatmalarni o'z falsafiy-axloqiy, sotsiologik va psixologik qarashlarida ifodalab berganlar.